

اصول نگارش موسیقی

(واژه‌نامه کاربردی)

Shiraz-Beethoven.ir

تام گرو - لیندا لاسک
ترجمه: امیرحسین جزءمضانی

پیشگفتار مترجم

بی‌شک یکی از مهم‌ترین مشکلاتی که از سال‌ها پیش تا امروز، در دوران تحصیل و تدریس در هنرستان موسیقی، مراکز آموزش عالی و آموزشگاه‌های آزاد موسیقی به صورت جدی احساس کرده‌ام؛ کمبود آگاهی هنرجویان رشته موسیقی اعم از آهنگسازی، نوازندگی جهانی و نوازندگی ایرانی نسبت به شیوه‌های صحیح نگارش موسیقی است. موضوعی که به ظاهر ساده می‌نماید؛ اما، بسیار با اهمیت و صد البته ضروری است؛ چه در نگارش به شیوه سنتی (کاغذ/ قلم) و چه به کمک نرم‌افزارهای نگارش موسیقی که استفاده صحیح آن‌ها نیز منوط به آگاهی قوانین نگارش است.

یادگیری نگارش صحیح موسیقی، به سه علت ویژه، ضروری است: ۱- درک نت‌نویسی و نگارش صحیح و آگاهانه، منجر به شناخت دقیق‌تر زبان نوشتاری موسیقی می‌شود. ۲- رعایت شیوه‌های صحیح نگارش، سبب جلوگیری از ایجاد ابهام برای مجربان موسیقی (اعم از رهبران ارکستر، نوازندگان و خوانندگان)، و یا حتی مطالعه کنندگان آثار مکتوب می‌شود. ۳- یادگیری زبان نگارش علمی و بین‌المللی موسیقی، راه‌های ارتباطی میان هنرمندان این رشته را در سراسر جهان می‌گشاید.

به همین منظور، کتاب «اصول نگارش موسیقی؛ واژه‌نامه کاربردی»، که یکی از معدود کتاب‌های مثال محور (پیش از ۶۰۰ مثال)، ساده، جامع، کارآمد و در عین حال کم حجم در این زمینه است، به شکلی دقیق، مهم‌ترین مباحث پیرامون نگارش صحیح موسیقی و البته نکات پُر اهمیت مربوط به تئوری موسیقی و سازندگی مرتبط و ضروری با مباحث نگارش را با ساختاری طبقه‌بندی شده و کاربردی، با هدف دستیابی به درکی عمیق‌تر از زبان نوشتاری موسیقی در درون خود فراهم آورده است.

البته پیش از این، کتاب مورد نظر با عنوان فرهنگ بنیادی نگارش موسیقی از نسخه ویراست سال ۱۹۹۶م. توسط مترجم محترم کاوه کشاورز، از سوی انتشارات مانوش (کرمان)، در سال ۱۳۹۱ به چاپ رسیده است که ضمن تشکر و قدردانی از زحمات ایشان، به دلیل ترجمه غیر دقیق برخی واژگان و مباحث تخصصی موسیقی که بعضاً می‌تواند منجر به برداشت نادرست و یا اشتباه در مضامین موسیقایی شود و همچنین به دلیل جرح و تعدیل نسخه اصلی در ترجمه، ساختار نسخه ترجمه شده در مقایسه با کتاب اصلی، در مواردی دچار نقائصی بوده است؛ به نحوی که بخش‌های اضافه شده به کتاب مورد نظر به هیچ عنوان به شکلی مشخص از متن اصلی تفکیک نشده و بخش‌های حذف شده نیز در ساختار اصلی کتاب اختلال

1. Gerou, T. Lusk, L. Essentials of Music Notation; A Practical Dictionary. California: Alfred Publishing Company. 2009.

در مقایسه با ویراست ۱۹۹۶م.، این نسخه توسط نویسندگان کتاب بازنویسی شده و توضیحات تکمیلی به آن اضافه گردیده است. (م.)

۲. تیراژ این نسخه پایان یافته و کتاب از سال ۱۳۹۱ ه.ش در نوبت چاپ مجدد قرار نگرفته است. (م.)

به وجود آورده است. از این رو، با توجه به اهمیت و کاربرد کتاب حاضر، تصمیم به ترجمه کامل از نسخه جدیدتر ویراست سال ۲۰۰۹م. گرفته شد. همچنین به رسم امانت‌داری- به عنوان یک اصل ضروری در برگردان به زبان‌های دیگر- در صورت لزوم، برای بخش‌هایی از ترجمه، توضیحات تکمیلی همان مباحث فقط به هدف فهم بهتر، توسط مترجم به مطالب اضافه شده است که این موارد در متن از طریق قلاب [و یا در پانوشت‌ها از طریق نشانه (م) قابل تفکیک و رؤیت است؛ همچنین بسیاری از واژگان اساسی موسیقی نیز به انگلیسی گنجانده شده است.

با توجه به طبقه‌بندی و تنظیم دقیق واژه‌های تخصصی بر اساس حروف الفبای انگلیسی در کتاب اصلی، در برگردان این کتاب، ترتیب چیدمان واژه‌ها بر اساس ترتیب حروف الفبای انگلیسی (و نه حروف الفبای فارسی) توسط مترجم در نظر گرفته شده است. همچنین برای یکدست‌بودن مطالب و واژگان جدید تلاش شده است تا تمامی اصطلاحات تخصصی مورد بحث از ترجمه‌های مصطلح در میان موسیقیدانان ایرانی انتخاب شود.

سپاسگزار دوستان هنرمند آقایان علی اکبر قربانی، محسن نورانی، محمد صادق اسفندیار هستم که در مراحل آماده‌سازی این کتاب مرا یاری دادند. از انتشارات تخصصی موسیقی نای و نی و مدیر مسئول آن آقای مجید وطنیان، به خاطر مساعدت و همکاری‌شان در انتشار این کتاب کمال امتنان را دارم. در پایان موفقیت و کامیابی روزافزون برای تمامی هنرجویان و علاقه‌مندان موسیقی آرزومندم؛ به ویژه افرادی که به تازگی قصد ورود به هنر و علم پر فراز و نشیب و لذت‌بخش موسیقی را دارند.

امیرحسین جزء رضانی

بهار ۱۳۹۷

فهرست

A capella	۱۱		آکاپلا
A due (a2)	۱۱		آ دو/ هر دو
A tempo	۱۱		بازگشت به سرعت یا تنهای قبلی
Accents	۱۱		آکسان‌ها/ تأکیدها
Accidentals	۱۱		علامت عرضی
Alternating instruments	۱۶		تعویض کردن سازها
Arpeggio signs	۱۷		علامت‌های آرپژ
Articulations	۱۸		آرتیکولاسیون‌ها
Augmentation dot	۲۳		نقطه افزایش دهنده
Barlines	۲۶		خطوط میزان
Beams	۲۹		شاهین‌ها
Bowing	۳۹		آرشه‌گذاری
Brace	۴۰		آکولاد
Bracket	۴۰		قلاب
Breath mark	۴۱		نشانه نفس
Cesura	۴۱		سزورا/ وقفه
Chord frames & Symbols	۴۲		چارچوب‌های آکوردها و نمادها
Circle of fifths	۴۳		دایره پنجم‌ها
Clef signs	۴۳		علامت‌های کلیدی
Coda sign	۴۶		نشانه کدا
Courtesy accidentals	۴۶		علامت عرضی مؤکد
Credits	۴۶		عوامل
Cue notes	۴۷		نت‌های اشاره
D.C. al Coda (da capo al coda)	۴۸		داکاپو آل کدا
D.C. al Fine (da capo al fine)	۴۹		داکاپو آل فینه
D.S. al Coda (dal segno al coda)	۵۰		دل سنپو آل کدا
D.S. al Fine (dal segno al fine)	۵۱		دل سنپو آل فینه
Divisi	۵۱		دیویزی/ تقسیم شده
Divisi dots	۵۲		نقطه‌های تقسیم کننده
Dotted rhythms	۵۲		رتم‌های نقطه‌دار
Dynamics	۵۲		داینامیک‌ها/ شدت و ضعف صدایی
Endings	۵۵		پایان‌ها
Fermata	۵۵		فرمات/ نقطه توقف
Fingerings (for keyboard)	۵۶		انگشت‌گذاری (برای سازهای کلاویه‌ای)
Flat	۵۹		بمُل
Glissando	۵۹		علامت گلیساندو

Grace notes	۵۹	نت‌های زینت
Grand pause	۶۱	وقفهٔ فراگیر
Grand staff	۶۱	حامل مضاعف
Harmonics	۶۳	هارمونیک‌ها
Key signatures	۶۴	مایه نماها
Layout	۶۷	صفحه آرایی
Ledger lines	۶۷	خطوط اضافه
Lyric	۶۸	شعر/ ترانه
Meter	۷۲	متر (وزن)
Metronom Marks	۷۷	نشانه‌های مترونوم
Natural sign	۷۷	علامت یکار
Notes	۷۷	نت‌ها
Octave sign	۷۹	علامت اکتاو (آتاوا)
Ornaments	۸۳	تزئین‌ها
Ossia	۸۴	اسیا-بخش‌های به بیان دیگر
Pedal Marks	۸۴	نشانه‌های پدال
Picking	۸۸	مضرب گناری
Repeat signs	۸۸	علامت تکرار
Rests	۹۱	سکوت‌ها
Scores	۹۴	پارتیتورها
Sharing a Staff	۹۵	تقسیم کردن یک حامل
Sharp	۹۷	دیز
Simile	۹۷	سیمیله/ مشابه
Slurs	۹۷	خطوط اتصال
Spacing	۱۰۵	فاصله گذاری
Staccato	۱۰۸	استاکاتو
Staff	۱۰۸	حامل
Stems	۱۰۹	دسته‌ها
Systems	۱۱۱	سیستم‌ها
Tablature	۱۱۲	تبلچر/ نگارنما
Tempo marks	۱۱۳	نشانه‌های تنپا
Tenuto	۱۱۴	تنوتو
Ties	۱۱۴	خطوط اتحاد
Time signatures	۱۱۸	میزان نماها
Tremolo	۱۱۹	ترملو
Trill	۱۲	تریل/ غلت
Triplet	۱۲۳	سه تایی/ تریوله
Tuplet	۱۲۳	تقسیمات کمکی
Words	۱۲۷	واژه‌ها
sX notehead	۱۲۷	سر نت ایکس (ضربند)

Accents

آکسان‌ها / تاکیدها

به بخش آرتیکولاسیون‌ها مراجعه نمایید.

Accidentals

علامت عرضی

تغییرات موقتی کوک یک نت

پنج نماد:

این نمادها در طول قطعه، و مجزا از مایه‌نما^۵ آورده می‌شوند که آن‌ها را علامت عرضی می‌نامند.

دیز^۶ - نت را یک نیم‌پرده به بالا هدایت می‌کند.

x دوپل دیز^۷ - نت را دو نیم‌پرده به بالا هدایت می‌کند.

b بمل^۸ - یک نیم‌پرده نت را به پایین هدایت می‌کند.

bb دوپل بمل^۹ - دو نیم‌پرده نت را به پایین هدایت می‌کند.

توجه داشته باشید که دو نماد بمل به هم چسبیده، مجموعاً نشان‌دهنده یک نماد است.

♮ بی‌کار^{۱۰} - این نماد، تمام تغییرات بالا را به حالت طبیعی باز می‌گرداند؛ خواه علامت موجود در سرکلید و خواه علامت عرضی.

یک علامت عرضی در برابر یک نت

از چند علامت عرضی [به صورت هم‌زمان] برای یک نت استفاده نکنید.

5. Key signature

6. Sharp

7. Flat

8. Double-sharp

9. Double-flat

10. Natural

A capella

آکاپلا

نوعی موسیقی آوازی که بدون همراهی^۱ و بدون ساز اجرا می‌شود. آکاپلا اغلب برای تمرین، فقط یک بخش پیانو دارد.

نت‌نویسی بخش پیانو ممکن است در اندازه کامل^۲ و یا به اندازه اشاره^۳ باشد. (به بخش نت‌های اشاره مراجعه نمایید.)

اندازه خطوط حامل باید متناسب با نت‌نویسی [اشاره یا اصلی] باشد (نت‌های اشاره همانند نت‌های اصلی بر روی خطوط حامل، به راحتی قابل خواندن نیستند).

در بالای بخش پیانو، عبارت *for rehearsal only* (فقط برای تمرین) نوشته می‌شود.

A due (a2)

آ دو / هر دو

به بخش تقسیم خطوط حامل^۱ مراجعه نمایید.

A tempo

آ تمپو

بازگشت به سرعت یا تندای قبلی

در بالای خطوط حامل (و گاهی نیز در میان حامل مضاعف) قرار گرفته و بازگشت به تندای معمول (قبلی) را نشان می‌دهد. بعد از انواع تغییرات [موقتی] تنها، همچون *ritardando*, *accelerando*, *piu lento* و *ad libitum* استفاده می‌شود (به بخش نشانه‌های تنها مراجعه نمایید).

1. Without accompaniment

2. Full size

3. Cue size

4. Sharing a staff

نماد دوپل بمل، یک علامت محسوب می‌شود.

علائم عرضی نشان داده شده، تغییرات یک نت از بم کنته‌ترین تا زیر کنته‌ترین نماد را نشان می‌دهند (از چپ به راست).

بم کنته‌ترین نماد دوپل بمل (bb) است.
زیر کنته‌ترین نماد دوپل دیز (x) است.

درون یک میزان^۱

هنگامی که نُتی دارای علامت عرضی باشد و یک علامت عرضی جدید، روی همان نت که کمی بعدتر و در همان میزان آورده شده قرار بگیرد تأثیر علامت عرضی [پیشین] از بین می‌رود.

توجه داشته باشید که برای تغییر از دوپل بمل به بمل، قرار دادن یک نماد بمل کافی است (نه bb).

با تغییر یافتن یک نت از طریق یک علامت عرضی، این تغییر بر همه نت‌های بعدی با همان کوک که درون یک میزان آورده می‌شوند، تأثیرگذار است.

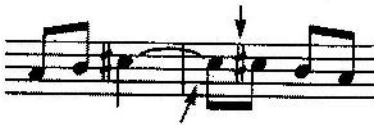
در صورت نیاز مجدد، یک علامت عرضی دیگر باید به نت تغییر یافته در میزان بعدی اضافه شود.

تأثیر یک علامت عرضی از طریق دو نت متحلشده، از یک میزان به میزان بعد منتقل می‌شود.

علامت عرضی پس از خط اتحاد و در میزان جدید، فقط زمانی آورده می‌شود که نت [تغییر یافته] بار دیگر ظاهر شود.

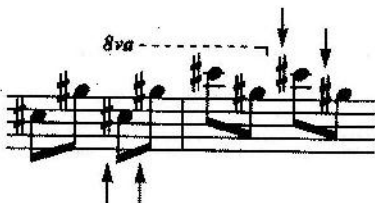
علامت عرضی را بار دیگر اضافه نمایید.

بدون تکرار علامت عرضی

تغییرات در اکتاو

اگر از نشانه^۲ *8va* استفاده شود، علائم عرضی در فاصله اکتاو اعمال نخواهند شد؛ در نتیجه علائم را تکرار کنید.

۲. Ottava، آتاوا، علائم تغییرات اکتاو (م)

پنجم، حتی بدون حضور علامت عرضی مؤکد، باید فادیز اجرا شود.

علامت عرضی مؤکد برای وضوح بیشتر

علامت عرضی تنها بر این نت اعمال می‌شود.

نت‌های زینت همراه با علامت عرضی
علامت عرضی قرار گرفته بر روی نت‌های زینت، همانند آن‌ها، در اندازه‌ای کوچک‌تر نسبت به نت‌های اصلی (به اندازه نت‌های اشاره) نوشته می‌شوند.

علامت عرضی نت‌های زینت، بر نت‌های هم کوک بعدی موجود در همان میزان اعمال می‌شود.

علامت مؤکد اغلب به هدف جلوگیری از اشتباه و همچنین افزایش میزان وضوح استفاده می‌شوند. این تأکید، به دلیل تفاوت اندازه نگارش نت‌های اصلی در مقایسه با نت زینت است.

علامت عرضی نت زینت

در تمام میزان اعمال می‌شود.

هنگامی که علامت عرضی مؤکد برای افزایش وضوح احتیاج است.

علامت عرضی مؤکد^۱

به جهت یادآوری و تأکید مایه‌نما، هنگامی که از یک علامت عرضی در میزان قبلی استفاده شود و یا برای جلوگیری از ایجاد ابهام در مواقع معین، از یک علامت عرضی مؤکد، به عنوان یادآوری بازگشت به کوک اصلی استفاده نمایید.

علامت عرضی مؤکد

علامت مؤکد ممکن است در میان پرانتز و یا حتی بدون آن نیز مورد استفاده قرار گیرند. این پرانتزها به معنای تأکید هستند و برای جلوگیری از گمراهی پیرامون درک مایه‌نما، کمک شایانی می‌کنند. با این حال، در بعضی مواقع به دلیل استفاده فراوان انواع علامت عرضی و وجود چندین تغییر در یک میزان، علامت مؤکد سبب شلوضی هرچه بیشتر فضا هستند. در نتیجه، امکان ایجاد اغتشاش همراه با پیچیدگی بیشتر به جلی سودمندی محتمل است. از این رو، عده‌ای تمایل به استفاده از این پرانتزها را ندارند.

اگر یک آکورد بیش از یک علامت عرضی مؤکد داشته باشد، هر علامت به پرانتزهای مختص به خود احتیاج دارد.

تغییرات اکتاو، بهترین زمان اضافه نمودن علامت مؤکد بر روی نت‌های مشابه در اکتاوهای جداگانه است. از این علامت برای پیشگیری از ایجاد ابهام در اجرا استفاده می‌شود. به عنوان نمونه: با توجه به مایه‌نمای مثال، نت فلی بر روی خط